

→ ač stojí trochu stranou – patří ke chrámovému komplexu.

### Hrad nad městem

A zapomenout nesmíme ani na zakladatele oseckého klášte- ra – na Hrabšice. Ještě jeden komplex staveb je totiž připomíná. Vydáte-li se po naučné stezce směrem do hor, naleznete nejen pomník tragédie na nedalekém dole Nelson III., při němž v roce 1934 zahynulo 134 horníků, ale hlavně hrad Osek, neboli Rýzmburk. Základ hradu, jednoho z nejrozsáhlejších pevnostních komplexů u nás, byl položen kolem roku 1240. Hrabšicové, rod, který ve 13. století patřil vedle jihočeských Vítkovců k nejmocnějším v zemi, si pod Krušnými horami vystavěli na svou dobu fantastickou rezidenci. Není jasné, kdy přesně začali dělníci



Domy na Oseckém náměstí

FOTO: GABRIELA VESELÁ

kámen lámat a vršit na sebe a zda na místě nestál nějaký předchozí hrádek, ale sídlo bylo zcela jistě dostavěno v sedmdesátých letech 13. století. Velikostí prý předčí Rýzmburk jen Pražský hrad. Býval asi 250 m dlouhý a až 95 m široký. Z původního hradu zbyly relativně zachovalé pozůstatky hradeb, dvou okrouhlých věží, obytné věže čtvercového půdorysu a paláce. Na hrad se sice dostanete po pohodlné stezce, ale všechny publikace zmiňují, že na památku je zákaz vstupu. Ohromný komplex se totiž bortí už páté století. V 16. století jej opustil poslední majitel. Pro pány ze Sulevic, kteří jej coby zboží koruny získali od krále Vladislava II., bylo pohodlnější sídlit v nedalekém Duchcově. ●

GABRIELA VESELÁ

## Vycházka po okolí Bíliny

**B**ílina (asi 15 km od Oseka), ležící na dohled Českého Středohoří a Krušných hor, vznikla v místě, kde svahy kopce Chlumu (294 m) a Hradiště (291 m) spadají do údolí řeky Bíliny. Strmá ostrožna zvaná Hradiště, obtékána potoky Lukovským a Syčivkou – ta vytváří těsně za Bílinou Žižkovo údolí – posloužila po polovině 10. století ke stavbě přemyslovského hradu. Pod ním stál od roku 1061 kostel sv. Petra. Poblíž byl později založen nový hrad a pod ním město (1289). Opevnění města navazovalo na hradní, a tak vzniklo město protáhlého půdorysu, s centrem kolem původního kostela. Město leželo na solné cestě z Pirny do Prahy. Václav Ferdinand z Lobkovic v 17. století přesta-

věl hrad na zámek. Další vývoj je spojen se vznikem lázní Kyselka v 80. letech 18. století v údolí Bíliny jz. od města. Už za Přemyslovců se tu odpařováním vody získávala vředelní sůl, v 17. a 18. století se bílinská kyselka dovážela do mnoha evropských měst. V 18. a 19. století vyrostly mnohé lázeňské budovy. V polovině 20. století se k Bílině přiblížily hnědouhelné doly a rozsáhlé území na východ od města zasypala Radovesická výsypka. Přesto si jádro města zachovalo středověkou osnovu a bylo v roce 1992 vyhlášeno památkovou zónou. Najdeme v ní renesanční a barokní domy, větší ovšem později přestavěné. Máme-li se držet výhradně turistických značených cest, nabízejí vlastně jen vycházku z Bíliny, jejímž cílem je národní přírodní rezervace Bořeň, a to ještě závěr musíme absolvovat bez turistického značení. Vyjdeme z Bíliny a vrátíme se do ní dvě stanice vlakem ze Želenic nad Bílinou.

Zelená značka od nádraží v Bílině prochází celým městem. Sledujeme zbytky opevnění, renesanční starou radnici a kostel sv. Petra a Pavla (původní stavba z roku 1061 byla nejvýrazněji pozměněna po požáru 1568). Za městem cesta stoupá otevřenou

krajinou k zalesněné Bořeň (539)(5). Bořeň je mohutný asymetrický vrch sopečného původu. Na skalních stěnách, mnoho desítek metrů vysokých, můžeme pozorovat odlučné sloupce, níže také deskovitě se rozpadající horninu, skalní věže a sloupce a zříceně skalní bloky. Speleologové zde evidují nekrasovou Bilaninu jeskyni. Namáhavý výstup na vrchol vás odmění kruhovým rozhledem na České Středohoří, Krušné hory a Mosteckou pánev. Na Bořeň je turistická chata, používaná horolezci, kteří zde mají své cvičné terény. Při řece se vrátíme k městu do Lázní Kyselky (8), kde narazíme na červenou a dáme se po ní vlevo. Vede lesem do vsi Kaňkov (10,5) s novodobou kaplí a křížem, kde nám doleva nabídne odbočku na vrchol Kaňkov (436) se strmými skalami. Lesem se dostaneme k silnici a s ní do Braňan (12,5). Z místa, kde v obci červená končí, se dáme ostře vlevo cestou v otevřené krajině při místním potoku do Želenic (15,5) s kostelem sv. Václava. V roce 1438 bylo zde poraženo poslední husitské vojsko od míšeňského vojska podporovaného bývalým husitským hejtmánem Jakoubkem z Vřesovic. Cílová železniční stanice (16) je krátce za vsí na protějším břehu řeky Bíliny.

JAN STRÁSKÝ

Autor je místopředsdou Klubu českých turistů, bývalý ministr a premiér



**TRASA: 1. Bílina, žst., bus – po zelené 3909: 2. Bořeň (5) – 3. Lázně Kyselka (8) – po červené 4. Kaňkov (10,5) – 5. Braňany (12,5) – bez značky: 6. Želenice (15,5) – 7. žst. Želenice nad Bílinou (16)**

**MAPA: České Středohoří západ, 1:50 000, edice KČT č. 10**